

**XALQARO MOLIIYA INSTITUTLARI BILAN O‘ZARO
HAMKORLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING POG‘ONALI MODEL**

Yovqochev Sherzod

O‘zsanoatqurilishbank ATB Bosh menejer,

Mustaqil tadqiqotchi

Milliy iqtisodiyotdagi tuzilmaviy siljishlar va o‘zgarishlar singari, mamlakatimizning xalqaro moliya tashkilotlari bilan o‘zaro barqaror hamkorligi doirasida institutsional islohotlarning ahamiyati yuqori hisoblanadi. Mazkur islohotlar o‘zaro hamkorlikning institutsional muhiti sifat ko‘rsatkichlarini yanada yuksaltirishga yo‘naltirilgan.

Djozef Y. Stiglits bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonlarini boshidan kechirayotgan mamlakatlar, birinchi navbatda, huquqiy va institutsional islohotlarni amalga oshirgan holda bosqichma-bosqich bozor munosabatlariga o‘tishi kerakligini ta’kidlagan.⁵ Uning ilmiy qarashlari negizida, iqtisodiy rivojlanish darajasi past mamlakatlarning kapital bozorni liberallashtirishdagi xavflar va risklar nazarda tutilganligini aytish mumkin.

V.M. Kuznetsov ilmiy ishlarida xalqaro moliya institutlari moliya resurslaridan samarali foydalanish uchun samaradorlik auditini doimiy olib borish ta’kidlangan.⁶ Shuning uchun ham, loyihalar monitoringi uning samaradorligi bilan bevosita bog‘liq hisoblandi.

M.G. Gulaliyev ilmiy tadqiqotlarida xalqaro moliya institutlari a‘zo-mamlakatlar bilan o‘zining boshlang‘ich hamkorlik xususiyatlarini: 1) mamlakatning qonunchiligi xalqaro moliya institutlari manfaatlariga to‘g‘ri kelishi; 2) xalqaro moliya institutlari faoliyatini qo‘llab-quvvatlaydigan qulay muhitning shakllanishi; 3) mamlakatga kiritilayotgan investitsiyalar, infratuzilma, resurslar va ishchi kuchi xom ashyo sektorida mujassamlashishi xulosa qilingan.⁷

Yuqoridagi ilmiy tahlillar asosida, xalqaro moliya institutlari bilan o‘zaro hamkorlikning institutsional jihatlarini takomillashtirish islohotlarini ifodalovchi yangi pog‘onali model taklif etildi (1-rasmga qarang).

Fikrimizcha, xalqaro moliya institutlari bilan o‘zaro hamkorlikning institutsional jihatlarini takomillashtirish islohotlari quyidagi uchta guruh yo‘nalishlari doirasida o‘z aksini topishi lozim:

⁵ Joseph E. Stiglitz. Globalization and its Discontents. W.W. Norton & Company. New York London. 2002. –C. 140,220.

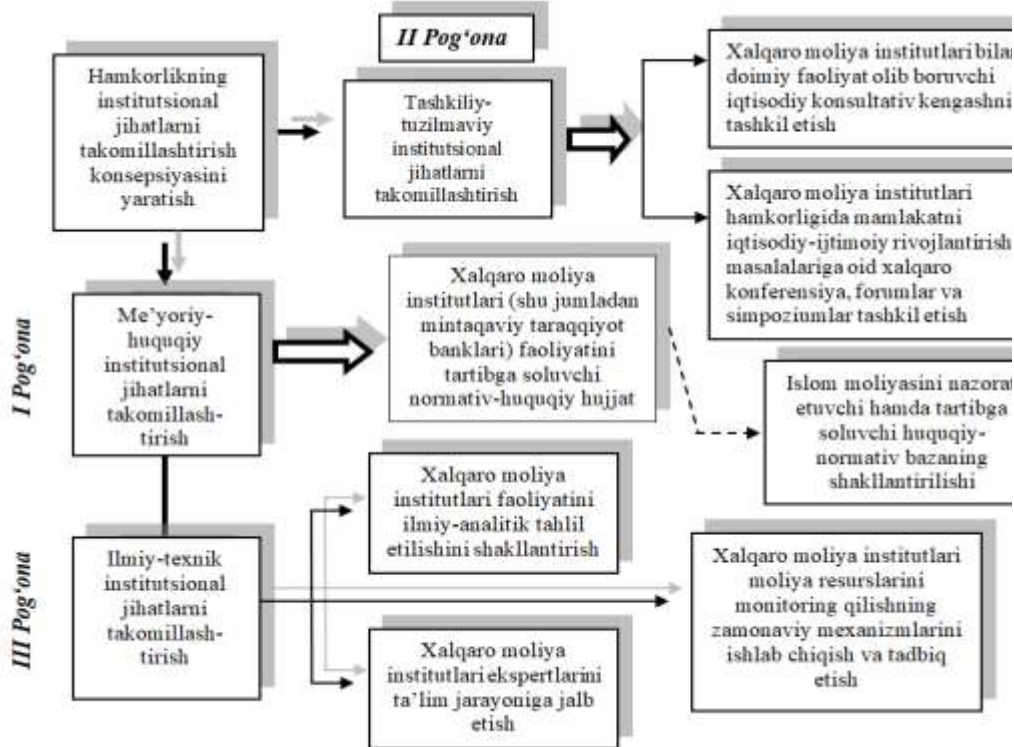
⁶ Кузнецов В. М. Механизмы повышения эффективности управления займами, предоставляемыми Российской Федерации международными финансовыми организациями : диссертация ... кандидата экономических наук : 08.00.10 / Кузнецов Виталий Михайлович; [Место защиты: Гос. науч.-исслед. ин-т систем. анализа Счёт. палаты РФ].- Москва, 2009.- 104 с.: ил. РГБ ОД, 61 09-8/1298

⁷ Гюльалиев М.Г. Деятельность международных финансовых институтов в условиях глобализации // Вестник экономики, права и социологии, №. 2, 2013, –С.53.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

1-rasm. Xalqaro moliya institutlari bilan o'zaro hamkorlikni institutsional jihatlarini takomillashtirishning pog'onali modeli⁸

1. **Me'yoriy-huquqiy institutsional jihatlarini takomillashtirish.** Mamlakatimizda xalqaro moliya institutlari faoliyatiga oid unifikatsiya etilgan qonun ishlab chiqilmaganligi kuzatildi. Qolaversa, mamlakat tashqi qarzlarini cheklov chegarasining eksportga hamda yalpi ichki mahsulotga nisbati hajmining doimiy nazorat va monitoring etilishi qonuniy jihatdan mustahkamlanishi kerak (tashqi qarz/eksport, tashqi qarz/YAIM). Umumiy qabul qilingan xavf chegarasi qarzning asosiy va foiz to'lovi hajmining eksportdagi ulushi qabul qilingan darajadadan oshmasligi lozim.⁹

Bu borada, B.B. Samarxodjayevning ilmiy fikrlariga tayangan holda, avval, xalqaro moliya resurslarini jalb etishga xizmat qiluvchi institutsional birliklarni takomillashtirish lozim deb o'ylaymiz.¹⁰ Chunki, A.A. Ananin ta'kidlaganidek, xalqaro moliya institutlari bilan kredit masalalarini huquqiy jihatdan himoya qiluvchi fundamental asoslar kerak.¹¹

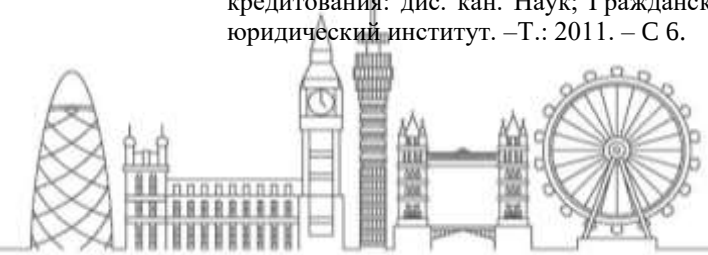
2. **Tashkiliy-tuzilmaviy institutsional jihatlarini takomillashtirish.** Mamlakatimizning xalqaro moliya institutlari bilan ikki tomonlama manfaatli aloqalari

⁸ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

⁹ Бочков Д.В. Внешние экономические связи.- 3-е изд., стер. –М.-Берлин:Директ-Медиа, 2016.–157 с.

¹⁰ Самарходжаев Б.Б. Проблемы правового регулирования отношений по инвестициям в Республике Узбекистан (международно-частноправовой аспект). – Дисс... докт. юрид. наук. – Ташкент, 2003. – С. 12.

¹¹ Ананин А.А. Правовые основы деятельности международных финансовых институтов в сфере кредитования: дис. кан. Наук; Гражданское право; 12.00.03 / Минюст РУз Ташкентский государственный юридический институт. –Т.: 2011. – С 6.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

doirasidagi tashkiliy-tuzilmaviy institutsional jihatlarni takomillashtirish, o'zaro iqtisodiy hamkorlik salohiyatidan to'laqonli foydalanish imkoniyatini yaratadi.

Bizningcha, tashkiliy-tuzilmaviy jihatlarni takomillashtirish quyidagi yo'nalishlarni qamrab olishi lozim:

a) xalqaro moliya institutlari bilan doimiy faoliyat olib boruvchi hukumat qoshida Iqtisodiy konsultativ kengash tashkil etish. Uning asosiy vazifa va maqsadlari: o'rta va uzoq muddatga mo'ljallangan o'zaro hamkorlik konsepsiyasini ishlab chiqish, mamlakatning yangi sohalari doirasida moliya resurslari taqsimoti masalalarini qayta ko'rib chiqish, turli rivojlantirish masalalari yuzasidan maslahat guruhlarini tashkil etish va o'zaro hamkorlik doirasidagi muammolar yechimini topish kabi yo'nalishlardan iborat bo'lishi maqsadga muvofiq. Hamkorlik aloqalarining yangi darajasiga ko'tarilishida mazkur konsultativ kengashning ko'p tomonlama dialogi uzluksiz ravishda bo'lishi lozim;

b) xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda mamlakatni iqtisodiy-ijtimoiy rivojlantirish masalalariga oid xalqaro anjumanlar tashkil etish (Davos xalqaro iqtisodiy forumi va boshqalar). Xalqaro tashkilotlar ekspert va olimlari ishtirokida o'tkaziladigan xalqaro darajadagi forumlar mamlakat transformatsiyalashuvi jarayonida yangi yo'nalish, mexanizm, va boshqaruv dastaklarini kashf etishda poydevor bo'lib xizmat qiladi. Bunday xalqaro darajadagi forum va konferensiyalar xalqaro, hukumat, mintaqa darajasidagi iqtisodiy siyosatni ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi.

3. Ilmiy-texnik institutsional jihatlarni takomillashtirish. O'zaro hamkorlik doirasida mamlakatning ilmiy-texnik jihatlarini iqtisodiy, institutsional islohotlar yordamida takomillashtirish zamonaviy davrning muhim xususiyatlaridan biri hisoblanadi. Bunda mamlakatda ilmiy-texnik yo'nalishda xizmat qiluvchi institutsional tuzilma birliklari tashkil etilishi lozim bo'ladi. Bizning fikrimizcha, ular quyidagilardan iborat bo'lishi kerak:

a) xalqaro moliya institutlarining mamlakatdagi faoliyatini doimiy ravishda ilmiy-analitik tahlil etilishni shakllantirish. Bunda mamlakatimizdagi ilmiy-analitik tahlil markazlarida yoki xalqaro moliya institutlari bilan faoliyat olib boruvchi hukumatning vakolatli organi (hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va savdo vazirligi hisoblanadi) tasarrufida mazkur yo'nalishni tashkil etish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Ilmiy institutsional jihatlarining mazkur yo'nalishi ekspert-analitik markazlar ya'ni fikrlar fabrikasi hamkorligida xalqaro ekspertlar, xalqaro moliya tashkilotlari mutaxassislari bilan birgalikda mamlakatdagi iqtisodiy-moliyaviy jarayonlar va muammolarni tahlil etish imkoniyati yaratiladi.

